

Apunts reforç art islàmic

Sitio: [Cursos IOC - Batxillerat](#)

Curso: Història de l'art (autoformació IOC)

Libro: Apunts reforç art islàmic

Imprimido por: Invitado

Día: viernes, 11 de febrero de 2022, 19:54

Descripción

Apunts reforç art islàmic

Tabla de contenidos

1. Context històric i geogràfic

2. Característiques art islàmic

3. Arquitectura islàmica

3.1. Arquitectura religiosa

3.2. Arquitectura civil

4. Al-Andalus

5. Art mudèjar i art mossàrab

6. OBRES PAU- Islam

7. Vídeo i webs ampliació art islàmic

1. Context geogràfic i històric

Els context geogràfic on podem ubicar l'art islàmic s'estenen del Pròxim Orient, part d'Àsia, Àfrica i com veurem més endavant la Península Ibèrica.

- Abans de res hem de tenir present el naixement de l'islam:
 - Primer de tot hem de tenir present que els primers àrabs eren politeistes ja que adoraven la Kaaba (o Pedra Negra). La Kaaba era un meteorit que pertanyia a la tribu de **Mahoma** i que es conservava al santuari de la Meca.
 - Mahoma, fent el camí de la Meca a Jerusalem va decidir fundar una nova religió, però en aquest cas monoteista (com el cristianisme) com a conseqüència de les aparicions que de l'arcàngel Gabriel durant les seves pregàries.
 - L'Alcorà és el llibre doncs que recull els ensenyaments de Mahoma. **Alcorà** significa "recitació".
 - Mahoma un cop va haver fundat la nova religió va ser perseguit per aquells que el consideraven un impostor (ell estava convençut de ser un profeta d'Al·là).
 - Degut a aquests episodis va haver de fugir de la Meca a Medina l'any 622, és el que coneixem com **l'Hègira** (la fugida).
 - Posteriorment a la mort de Mahoma, els seus seguidors es van escampar per Aràbia i el nord d'Àfrica i finalment van establir la capital a Damasc (Síria).
- Per altre cantó a la Península Ibèrica, els visigots s'havien establert a la península en els territoris que havien format part de l'Imperi Romà. La mort però del rei Witiza a principis del segle VIII, va generar que el regne (amb capital a Toledo) quedés dividit en dos:
 1. Els partidaris de Roderic.
 2. Els partidaris d'Àkhila. Aquest segon, per poder guanyar la disputa va demanar ajuda als musulmans.
 - Així, els musulmans desembarquen l'any 711 a càrrec de Tarik.
 - Roderic amb l'ajuda de Tarik guanya la batalla de Guadalete.
 - A partir de llavors comença la invasió musulmana que dominà tota la Península a excepció d'algunes zones muntanyoses.
 - Els musulmans instauraen la capital a Còrdova que ho fou durant vuit segles.
 - L'any 1492, els Reis Catòlics ocupen Granada.
 - Durant aquest període la Península Ibèrica, en la que la península s'adapta als costums musulmans es coneix amb el nom de **l'Al Andalus**.
 - El poble musulmà va aportar grans avenços en ciència, medicina, matemàtiques, geografia, història, biologia...
- Per últim destacar que paral·lelament a l'etapa musulmana, al nord de la Península hi comença la Reconquesta Cristiana dels territoris perduts .
 - Arrel de la **Reconquesta** sorgiran els Regnes Cristians.
 - En aquestes terres l'art que s'hi desenvolupa és el romànic i posteriorment el gòtic.
 - També sorgeix l'**art mudèjar**, que fa referència a les manifestacions artístiques dels territoris cristians amb influència de l'art musulmà.

2. Característiques generals art islàmic

Algunes de les característiques generals amb les que podem definir l'art islàmic són:

- És un art **religiós**
- És un art basat en una cultura **eclectica** ja que va rebre influències de diferents tradicions: grecs, romans, bizantins...així com de tots els pobles que van conquerir. Aquest fet li aporta **diversitat formal**.
- Art basat en l'**arquitectura**, la qual integrava totes les altres arts. No tenien una arquitectura pròpia pel que van recollir diferents influències artístiques de la resta de civilitzacions. L'escultura i la pintura passen a ser arts únicament ornamentals.
 - de l'art romà: ús de columnes, arc de mig punt i dovelles de colors.
 - de l'art bizantí: ús de voltes, cúpules.
 - del Pròxim Orient: arc apuntat i lobulat.
 - de l'art visigòtic: l'arc de ferradura.
- L'art islàmic és **aicònic** (les imatges estaven prohibides per la religió) i la seva decoració es basa en l'horror vacui (por al buit). És per això que trobem l'ús de diferents tipus d'ornamentació (la geomètrica, la vegetal, arabesca i cal·ligràfica).

Anònim. Detall de la cúpula de la sala dels Abenserrais a l'Alhambra (s.XIV), Granada. En ella s'hi pot apreciar l'aplicació de l'horror vacui on no queden espais sense decorar.

3. Arquitectura islàmica

Com hem comentat anteriorment, l'arquitectura va ser la disciplina que va integrar la resta de les arts. Tot i que els exteriors eren sobris i simples, els interiors es decoraven sumptuosament i de forma luxosa. Algunes de les característiques més rellevants són:

- Material de construcció: maó i fusta preferentment. D'altres materials s'empren en la decoració com el guix, les rajoles de ceràmica, marbres...
- Estructures senzilles i exteriors sobris.
- Interiors ricament ornamentats basats en el concepte **horror vacui** (per al buit, cap espai queda sense decoració). L'horror vacui combinava la decoració de motius vegetals, geomètrics, arabescos, mocàrabs...
- Predilecció per l'**ús de la volta** i la decoració de mocàrabs. Els **mocàrabs** són prismes decoratius en posició vertical, que pengen del sostre per embellir les cúpules i les voltes. Algunes de les cúpules més usades foren la nervada, la volta de mocàrabs...
- Ús de pilars i columnes (primes) per a sustentar **tot tipus d'arcs**. Els més emprats foren els arcs de mig punt, apuntats, lobulats, polilobulats, túmid, de ferradura, entrellaçats...
- L'arquitectura musulmana es divideix com veurem més endavant en dos tipus: la **religiosa i la civil**.
- L'edifici més emblemàtic de l'arquitectura religiosa islàmica és la **mesquita**.

A l'esquerra, detall de mocàrabs de l'Alhambra. A la dreta, exemple d'arcs que podem trobar dins l'art islàmic.

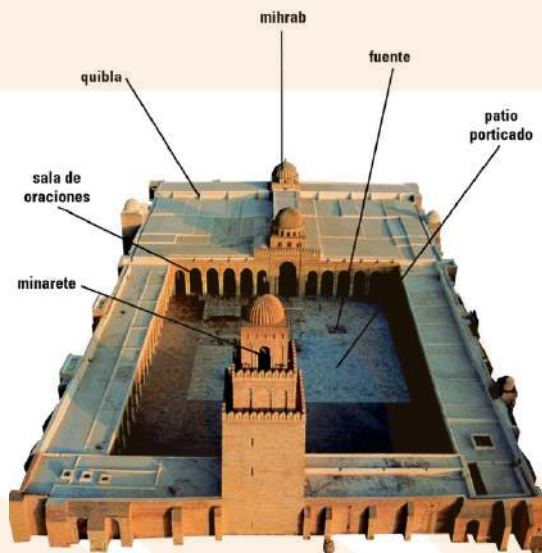
3.1. Arquitectura religiosa

Dins l'arquitectura religiosa, l'edifici més característic del món islàmic és la **mesquita**.

- La mesquita és un edifici amb una finalitat religiosa, per tal que es pugui fer la pregària col·lectiva.
- Sempre està orientada a la Meca.
- És una construcció basada en l'horitzontalitat. La planta normalment és rectangular.
- Té influències de les basíliques romanes i paleocristianes així com bizantines (de planta central).
- Entre les mesquites més destacables trobem: la de Damasc (Siria), la de la Roca (Jerusalem), la de Kairuan (Tunis) o la de Còrdoba.
- Dins l'arquitectura religiosa destaca també l'arquitectura funerària, un clar exemple n'és el famós Taj Mahal a Agra, Índia.

Estructura típica d'una mesquita

L'estructura més típica d'una mesquita es basa en dues parts principals:

1. SALA D'ORACIÓ (HARAM), que es divideix en:

- Té diferents naus perpendiculars a la **QUIBLA** (mur orientat a la meca).
- En el mur, s'obre una fornícula sagrada, el **MIHRAB**.
- En la sala d'oració també hi trobem la trona per dirigir l'oració: el **MIMBAR**.
- En el cas que aquest espai on es troba el Mimbar estigui enreixat, passa a anomenar-se **MAQSURA**. La Maqsura, separa el sobirà de la resta d'assistents.

2. PATI (SHAN) El Shan és un pati descobert i porticat. En ell hi trobem:

- El **MINARET**, des d'on es crida a l'oració
- La **FONT D'ABLUCIONS**, per rentar-se (purificar-se) abans de la pregària que es fa a l'interior del recinte.

Classificació d'una mesquita segons la planta

Segon la planta que tingui la mesquita les podem classificar en:

- **Hipòstila**: Deriva de les plantes basilicals, es caracteritza per el gran nombre de columnes (efecte bosc) , un clar exemple n'és l'haram de la mesquita de Còrdoba.
- **Persa**: Quan el shan d'accés (el pati) està rodejat d'arcs i quatre monumentals arcs o iwans. Un dels arcs dóna accés a una mesquita cupulada. Un exemple n'és el Shan de la mesquita reial d'Esfahan (Iran).
- **Otomana**: Creada per l'arquitecte Sinan, rep influència bizantina, amb minarets i agulla. L'haram està cobert per cúpules i mitges cúpules. Un exemple en seria la Mesquita del soldà Ahmed.

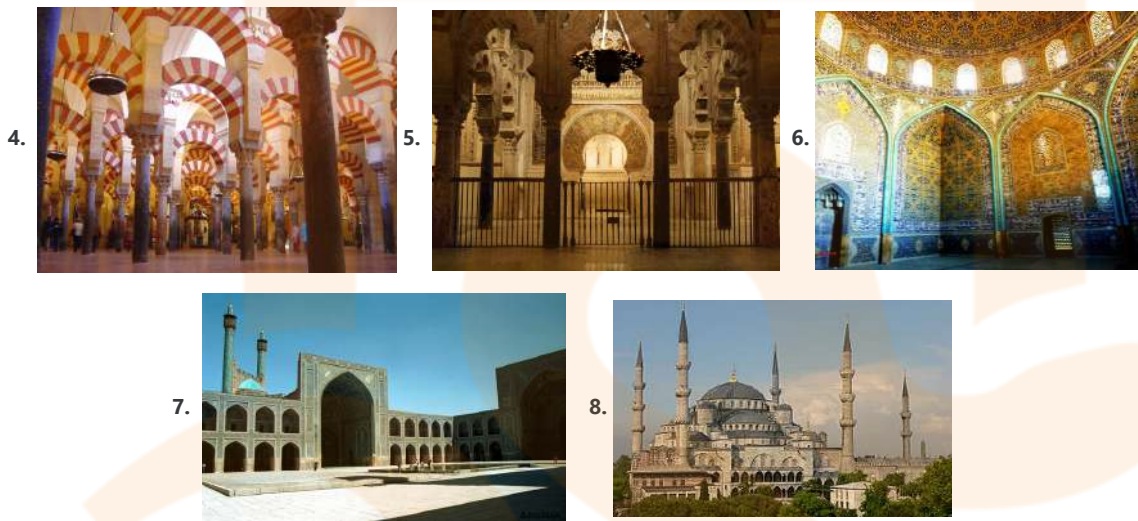
(tots els exemples els podeu observar en les fotografies que es presenten a més avall).

En el següent enllaç podeu visualitzar una [visita virtual en 3D de la Mesquita de Còrdoba](#).

1. Vista de la mesquita de Kairuan, Tunis (875-902), en ella hi podem veure el patí (shan) on s'ubica la font, la sala coberta d'oracions (haram) així com la torre del minaret 2. Vista exterior de la Mesquita d'Omar o de la Roca, a Jerusalem (687-691). Segon la tradició, l'edifici fou aixecat sobre la roca des d'on el profeta Mahoma va pujar al cel 3. Vista interior de la Mesquita de Damasc, Siria (707). On es veu clarament la planta rectangular típica de l'estructura d'una mesquita.

4. Haram de la mesquita de Còrdova, sala d'oracions (785-987) 5. Maqsura de la mesquita de Còrdova on es poden observar arcs polilobulats i l'enreixat que separa al sobirà 6. Haram de la mesquita de Lotfollah, Iran (1598-1619), en ell hi podem observar l'horror vacui decoratiu on no queda cap espai sense decoració. En ella s'hi observa també la quibla amb el minrab (la fornícula que s'obra en el mur) 7. Anònim. Sahn de la mesquita reial, Esfahan, Iran (1598-1628). 8. Anònim, Mesquita del soldà Ahmed, Istambul, Turquia (1609-1617).

3.2. Arquitectura civil

Dins l'arquitectura civil destaquen diferents construccions:

- **Alcassaba:** edifici militar amb funcions de caràcter administratiu.
- **Fortaleses o castells:** servien per defensar-se dels cristians. Aprofitaven les irregularitats del terreny.
- **Palaus:** És la construcció civil més important. Per fora eren sobris i estaven sovint emmurallats amb torres altes de defensa. La seva funció era la d'acollir els sobirans i prínceps musulmans. Un exemple n'es el palau de Medina al-Zahara a Còrdova. Els palaus distribuïen el seu espai en dues zones, la zona de vida pública i la de privada. Les estances estaven ubicades al voltant del pati interior i en la majoria de casos gaudien de jardins on l'aigua hi tenia un paper molt important.
- **Bany públic o hammam:** Són típics de la Península Ibèrica, es trobaven a prop dels mercats, les mesquites...El seu origen el trobem en les termes romanes i de la mateixa manera tenies tres sales (una d'aigua freda, una de temperada i una de freda). Tenien un doble funció: la higiènica i la ritual.

1. Ruïnes del palau de Medina Al-Zahara (936) 2. Palau del Generalife (s.XIV) on hi observem el jardí amb l'aigua. 3. Pati dels lleons (s.XIV), Alhambra, Granada.

4. Al-Àndalus

Com hem vist anteriorment l'arribada dels musulmans a la Península està relacionada amb el regnat dels visigots. En aquella etapa s'havien establert a la Península i acabava de morir el rei Vitiza (principis de segle VIII). Al morir va deixar el regne dividit en dos ja que hi va haver-hi una disputa per la continuïtat de poder. Trobem:

1. Els partidaris de Roderic.
2. Els partidaris d'Àkhila. Aquest segon, per poder guanyar la disputa va demanar ajuda als musulmans. Els musulmans a càrrec de Tarik arriben a Península l'any 711 i ajuden a guanyar als partidaris de Roderic a a batalla de Guadalete. A partir de llavors comença la seva invasió, anomenant el nou territori conquerit Al-Àndalus.

Etapes

A partir de llavors podem distingir tres gran etapes:

A) Època omeia califal (755-1030)

- Els musulmans estableixen la capital a Còrdova tot i que encara depenen del califat de Damasc
- L'any 756 s'independitzen de Damasc políticament i formen l'**Emirat independent de Còrdova**.
- L'any 929 també s'independitzen de l'autoritat religiosa de Bagdad amb el que passen d'Emirat a **Califat de Còrdova**.
- Degut a la inestabilitat política el Califat de Còrdova posteriorment es fragmentarà en diversos regnes: Els **Regnes de Taifes**. En Aquesta etapa veurem que hi ha un gran afebliment polític tot i que culturalment hi ha avenços en diversos camps culturals.
- Artísticament parlant és una etapa de gran esplendor
- En aquesta etapa es construeix la Mesquita de Còrdova (Madinat al Zahara).
- Durant l'etapa dels Regnes de Taifes es construeixen amb mocàrabs, arcs entrellaçats, murs de sebka (d forma de xarxa)...

B) Època almohade (1153- 1212)

- La debilitat política que va comportar la fragmentació del Califat va propiciar que els **almoràvids** (pobles berber del nord d'Àfrica) i els **almohades** comencessin a conquerir els territoris de la Península.
- La invasió dels almoràvids i almohades comporta una destacada arquitectura militar (un exemple n'és la
- Les mesquites destaquen per una planta hipòstila (haram amb pilars i amb una quibla més ample.

c) Època nassarita (1238-1492)

- Tot i que els almohades havien anat conquerint territoris, per altre cantó els cristians havien anat recuperant territori progressivament (**La Reconquesta**).
- L'any 1212 es produeix la batalla de **Las Navas de Tolosa**, on els cristians guanyen als almohades i es quan l'Al-Àndalus es divideix en els regnes de Taifes.
- A partir del segle XIV únicament queda el **regne nassarita de Granada**.
- La conquesta del regne nassarita significa la fi de l'Al-Àndalus tot i que artísticament hi va deixar una gran influència.
- L'any 1492 els Reis Catòlics ocupen Granada.
- D'aquesta etapa del regne nassarita en són els palaus. El primer és una construcció sobria exte una gran riquesa decorativa interior tant pel que fa
- D'aquesta etapa final en destaca l'**art mudèjar**. Els continuen treballant en els territoris reconquerits p seva influència artística en la cultura cristiana.

5. Art mudèjar i art mossàrab

Art mudèjar

- Fa referència a l'art que practicaven els musulmans establerts en terres cristianes reconquistades en les que se'l permetia quedar-se. Les obres que els musulmans van desenvolupar en regne cristians incorporaren influències i material propis de l'estil hispanomusulmà.
- s'estén del segle XI fins al XVI.
- Hi destaquem dos etapes amb influència de l'art cristià:
 - el romànic mudèjar (segles XI- XIII)
 - el gòtic mudèjar (segles XIII-XVI)
- com comprèn una gran varietat de territoris es poden diferenciar varietats diferents com el casellanolleonès, el toledà, l'aragonès o l'andalús...
- Aquest art combina elements de l'art romànic, gòtic amb solucions arquitectòniques de l'art islàmic tals com l'art de ferradura, els lobulats...
- En quan a materials destaca l'ús del maó, guix, fusta (per a les cobertes)...

Art mossàrab

- Fa referència a l'art que els cristians desenvoluparen en territori àrab a Al-Àndalus; zones encara per reconquerir.
- Alguns van acabar fugint cap al nord en territoris que ja formaven part dels regnes cristians.
- Artísticament destaca l'ús de la planta basilical, elements decoratius califals així com miniatures, els Beats.

Anònim. Santa María del Naranco (842-850). Oviedo. Primerament fou un palau reial i posteriorment convertit en església, d'aquí que no segueixi la tipologia d'església. Santa María del Naranco és un dels exemples d'art mossàrab.

6.Obres PAU- Art islàmic

El següent llistat d'obres són aquelles que entren a les PAU en relació al període d'època islàmica. Recordeu que podeu consultar l'anàlisi de cadascuna al llibre de fitxes del llibre de text.

Arquitectura islàmica

- Mesquita de Còrdova

7. Vídeos i webs ampliació art islàmic

A continuació us enllaço algunes pàgines web amb les quals podreu ampliar els continguts del lliurament:

[Visita virtual a la Mesquita \(avui catedral\) de Córdoba en 3D](#)

Classe magistral de la Universitat de la Rioja sobre el [domini àrab a la Península Ibèrica](#).

Classe magistral de la Universitat de la Rioja sobre [l'art islàmic i les mesquites](#).

Llistat de monuments i ciutats relacionades amb l' art islàmic

- La Meca
- L'Alhambra de Granada
- Damasc
- [Mesquita de Córdoba](#)
- Jerusalem
- Toledo i Terol (art mudèjar)

